

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Angelum esse in loco per operationem transeuntem opinio fuit Ægidij, &
Ferrariensis. c. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

DISPUT. CLXXXVIII.

Quæ nam sit angelo ratio, ut existat in loco.

Angelum in loco esse per qualitatem diuinitus communicatam, adstruit Alexand. c. 1.

Angelum esse in loco per operationem transeuntem, opinio fuit Egidij, & Ferrar. ca. 2.

Angelum esse in loco per aliquid instar operationis, sensus Capreol. cap. 3.

Angelum esse in loco per quandam applicationem virtutis ad operandum, defendit Caietan. c. 4.

Angelum sua nuda substantia esse in loco non determinato, pronuntiauit Durandus, c. 5.

Angelum per solam suam substantiam esse in loco determinato, complures scholastici autumant, cap. 6.

Vera sententia, cap. 7.

CAPVT I.

Angelum in loco esse per qualitatem diuinitus communicatam adstruit Alexander.

Cum quæstionem institimus de ratione, propter quam angelus est in loco, non quærimus, quæ sit forma, à qua denominetur angelus existens in loco in loco, certum enim est à præsentia secundum locum; siue sit relatio, siue alia forma intrinseca, vel extrinseca (hoc enim parum interest) angelum denominari præsentem loco: sed quærimus, quodnam sit fundamentum, propter quod angelus in loco esse dicatur, utrum sit sola angeli substantia, an quid ei additum, sicut in corporibus est quantitas, ratione cuius in loco constituitur. In qua re Scholastici in tanta dissensione positi sunt, ut singulorum referre sententias molestum sit. Verum, ut difficultas magis elucidetur, quantum poterimus non modo quid nobis probetur, sed etiam quid ab aliis dicatur, persequemur.

Prima opinio Alex.

Iudicatur inanis.

Prima igitur sententia sit Alexand. 2. part. quæstione 32. membr. 1. qui asserit rationem, & fundamentum, quo Angelus in loco constituitur, esse qualitatem, vel proprietatem quandam diuinitus communicatam. Quæ sane sententia absque fundamento videtur esse. Nam illa qualitas non potest esse naturalis, nec supernaturalis à solo Deo producta; sic enim Angelus nec esse posset in loco, nec loco moveri propria virtute, quod est absurdum, & contra doctrinam Patrum, qui ut disputatione 294. cap. 2. videbimus, leuitati & promptitudini angelicæ naturæ motum tribuunt; hoc autem modo soli diuine virtuti motus adscribi deberet. Restat igitur, esse naturalem virtutem productam ab ipso angelo, quam ipse pro voluntate mutare potest, & ita loco moveri, ac proinde non esse qualitatem à solo Deo collatam. An vero sit qualitas ab angelo producta, vel modus aliquis additus substantiæ eius, cap. 7. dicemus.

CAPVT II.

Angelum esse in loco per operationem transeuntem, opinio fuit Egidij, & Ferrariensis.

Secunda opinio est non parum communis eorum, qui dicunt, operationem transeuntem esse Angelo fundamentum, ut in loco constitua-

tur. Ita docent Egidius in 1. dist. 37. 2. parte dist. art. 1. quæst. 1. & Ferrar. 3. contra gentes cap. 68. §. Considerandum tertio: putatque Ferrariensis esse sententiam S. Thomæ in hoc art. cum ait angelos esse in loco per applicationem suæ virtutis ad locum, ut late deducit ipse Ferrariensis loco citato, & consentire videtur idem Sanctus Doctor in primum dist. 37. quæst. 3. & supra quæst. 8. articulo 1. cum dixit, Deum esse in omnibus rebus ratione suæ operationis. Probat autem primum ex Damasc. 1. de fide cap. 17. ubi scilicet, in loco tamen esse dicitur, scilicet Angelus, quia intellectuali modo adest, atque ut ipsius naturæ consentaneum est, operari non alibi est, verum intellectualem in modum illic circumscriptur, ubi operatur. Videtur igitur pro ratione existendi in loco operationem assignare: illa enim particula, atque, coniungit præcedentia sequentibus, ut particulam illam causalem, quia, repetat, & sensus sit ideo est in loco, quia intellectualiter adest, & quia ibi operatur; illud autem, quia intellectualiter adest; explicet modum existendi in loco; illud vero, quia ibi operatur, fundamentum existentie in loco declare. Deinde ratione confirmatur, tum quia non videtur, quo alio modo sine absurdo dicere possimus Angelum, in loco esse, nisi contactu aliquo virtutis, licet corpora contactu aliquo quantitatis: sed contactus virtutis nihil aliud est, quam operatio: ergo per illam constituitur angelus in loco. Tum etiam, si Deus constituitur in omnibus rebus per operationem, substantia etiam spiritualis creatura constituitur.

Hanc opinionem refutat Scotus in secundum distinct. 2. quæst. 6. §. Contra hoc est. Refert quoque damnatam fuisse Parisiis ab Episcopo Parisiensi cum schola Theologorum. Idem refert Ricardus in primum distinct. 37. art. 1. quæstione 1. Gabr. in secundum distinct. 2. quæstione 1. articulo 2. conclus. 4. quibus prædicta sententia non probatur. Ceterum de damnatione illa fada Parisiis parum curandum esset, cum multæ alie propositiones à Doctoribus Parisiensibus immo fuerint damnatæ, si reuera prædicta sententia damnata fuisset. Verum ut colligatur ex Henrico quælibet 2. qu. 9. qui oppositam sequitur opinionem, & fuit ex Doctoribus, qui prædictam damnationem pronuntiarunt, ibi non est definitum à Doctoribus, an fundamentum existendi in loco sit substantia, vel operatio, vel quid aliud; siquidem ipse Henricus existimat non esse modum substantiam, ut capite 6. videbimus: sed damnarunt Theologos asserentes, angelum esse in loco tantum per operationem, non per substantiam, hoc est, eorum substantiam non esse loco vere præsentem, sed eos tantum esse in loco, in quo operantur, sicut causa dicitur esse in effectu, etiam si secundum locum sit absens: hoc autem non asserit prædicta sententia. Sed quid quid sit de illo Parisiensium decreto, hæc opinio alio modo refellenda est.

Primum quidem autoritate Damasceni 1. de fide c. 17. cuius verba infra referemus, ubi asserit, Angelum ideo hic, & alibi operari, quia transiit uersa loca: prius ergo est, esse in loco, & loca transire, quam in illis operari. Deinde quatuor rationibus.

Prima ratio, Quamvis Deus prius operetur, quam sit in rebus; tum quia res prius debet pro-

duci, quam Deus in illis esse, tum etiam quia Deus non eget propinquitate locorum ad operandum, ut disput. 28. c. 3. monstrauimus: ceterae tamen causae creatae prius debent esse propinquae loco, quam operentur. Eorum enim virtus finita est, quare propinquitate loci indiget, ut conditione necessaria ad operandum: prius ergo sunt in loco, quam operentur.

Secunda ratio, si Angelus esset in loco per operationem transeuntem, nunquam posset ipse quiescere mouere aliquod corpus, sed cum illo necessario moueretur; nam corpori quod mouet, non potest esse praesens per aliam operationem transeuntem, quam per motum localem: in corpore autem, quod mouetur, non potest ipse quiescere, ut perspicuum est: nunquam ergo mouere posset corpus, quin ipse moueretur.

Tertia ratio, si Angelus esset per operationem in loco, sequeretur, eum, qui mouet caelum, esse in toto orbe (quod videtur absurdum) quia totum moueri: quomodo autem per unam partem non moueat alias, dicemus disput. 192. cap. 2. Sequeretur etiam, quemlibet Angelum posse sua virtute simul esse in caelo & in terra: nam si potest mouere Angelus tanto motu corpus 20. palmorum, verbi gratia; poterit simul cum alijs mouere corpus longum vsque ad caelum (vnum enim Angelum posse ab alio inuari, ostendimus infra disput. 194. c. 4.) nunc autem esset in toto corpore, non in parte determinata illius, ut colligitur ex ijs, quae dicemus disput. 192. c. illo 2. ergo simul esset in caelo & in terra, quod est absurdum, ut inferius ostendimus.

Quarta ratio omnium efficacissima, & quae aduersarios magis urget est, quia sequeretur, Angelos non fuisse creatos in caelo Empyreo; nec modo ibi esse beatos, nec damnatos in inferno. Idem omnino colligitur de animabus beatis, & damnatis, & de anima Christi, eam videlicet non descendisse secundum substantiam ad inferos, quia neque Angeli, nec animae hominum ibi habent aliquam operationem transeuntem, nec anima Christi habuit in inferno. Angeli quidem in caelo Empyreo eam non habuerunt, quia illud caelum non mouetur: Angelus autem non potest aliam operationem corpori imprimere, quam motum secundum locum. Et quamuis moueretur secundum locum, non esset dicendum, ab omnibus Angelis, qui in eo creati fuerunt, moueri! cur enim tot millia Angelorum in mouendo vno illo corpore occuparentur? In inferno etiam quam operationem habere poterant daemones & animae? imo etiam ipsa anima Christi? neque enim dicendum est, ignem inferni perpetuo ab ipsis agitari.

Primo respondet Aegidius, Angelos in caelo Empyreo non esse per aliquam operationem transeuntem, sed per applicationem virtutis. Verum haec solutio facile quoque rejicitur. Vel enim per applicationem virtutis intelligit operationem aliam transeuntem praeter motum secundum locum; & haec omnino commentitia videtur, cum aliud non possit Angelus in corpus operari, quam motum secundum locum; aut certe assignet genus illud operationis, quod Angeli caelo Empyreo imprimunt; vel intelligit actionem immmanentem voluntatis, quae est principium operationis transeuntis; & ita eodem modo impugnari potest, sicut sententia Caiet. Adde, quod cum co-

Valquez in 1. p. Tom. 2.

lum Empyreum non mouetur ab Angelo secundum locum, nec ab eo aliquid aliud recipiat, frustra diceremus Angelum virtutem suam applicasse, & per illam in loco esse: applicatio enim virtutis circa corpus, non est nisi ad aliquam operationem circa illud.

Secundo responderet Ferrar. has spirituales substantias esse in illis locis per aliquam operationem transeuntem, quam habent non propria virtute, sed diuina: nam, ut docet S. Thom. quest. 16. de mai. art. 9. ad 3. & 12. daemones assumi possunt à Deo ut instrumenta ad effectus supra naturae vires patrandos: dicere ergo possumus, ibi aliquid operari virtute Dei, licet illud nobis occultum sit. Ceterum praeterquam quod instrumentum assumi nequit, ut physice aliquid operetur, ad quod inchoatum aliquam virtutem non habet, ut disput. 177. cap. 3. & 4. ostendimus, excogitata sine fundamento videtur talis occulta Angeli operatio ad hoc tantum, ut suam sententiam Ferrariensis tueatur.

Tertio respondet de animabus, & daemionibus danatis, esse quidem in inferno non ratione operationis transeuntis, sed ratione passionis. Hanc tamen solutionem ipse non probat propter auctoritatem S. Thom. in 4. d. 44. q. 3. art. 3. quest. 16. 3. ubi docet, Angelum prius igni alligari, quam ab eo torqueri. Mihi vero alia quoque ratione non placet. Primum, quia daemones, aut animae non patiuntur ab igne physica aliqua actione ab eo deriuata, ut disput. 243. c. 3. probabimus. Tum etiam quia hoc modo non tollitur difficultas de Angelis beatis, de animabus Patrum in sinu Abraham, puerorum in limbo, qui secundum veriorem sententiam non patiuntur ab igne & animae Christi, cui ad inferos descendit. Adhuc, si vera est sententia, quae docet posse pro libito assumi à Deo quilibet rem ut instrumentum, fateri debemus assumi posse quietam, vel in motu propinquam, vel absente; haec enim nihil conferunt ad rationem instrumenti voluntarie assumpti, cum tota eius efficacia à Deo sit, qui nec motu, nec propinquitate eget ad operandum. Siue ergo dicas, Angelum operari virtute Dei in aliqua rem, siue ignem in ipsum Angelum, non sequitur Angelum esse propinquum ea tantum ratione, quia, ut instrumentum operatur: quare si propinquus est, aliunde id habere debet.

Porro, cum idem argumentum contra Caiet. opinionem non minus pugnet, nititur etiam ipse in hoc articulo respondere. Primum autem cum Ferrar. dicit, Angelos esse in caelo Empyreo per actionem omnino occultam, quod iam à nobis confutatum est. Deinde pronuntiat, Angelos proprie non esse in caelo Empyreo, sed abusive & metaphorice, quia sunt in gloria, ad quam caelum illud destinatum est; putatque, esse essentiam Nazianzeni refertur quoque Nyssenus pro hac opinionione. De alijs vero substantijs spiritualibus, & de anima Christi nihil responderet. Verum 3. parte q. 52. art. 2. §. quoad tertium docet, posse animas separatas, Dei voluntate operari in corpus, sicut Angelus operatur; & ita animam Christi verè fuisse secundum substantiam in inferno, quia virtute verbi miracula ibi patrabat. Concedit itaque, animas omnes esse in illis locis ratione alicuius operationis occultae communicatae virtute Dei; & idem de daemionibus debet concedere,

Refellitur
primo,

autasserere, eos non alia ratione esse in inferno, quam beatos in cælo. Cæterum primo concedere occultam operationem his omnibus, superuacaneum, imo commentitium videtur: & quamvis probabile sit, animam Christi potuisse ut instrumentum Dei physice operari virtute eius (nam oppositum probabilius cenſeo, ut ex disput. 177. colligitur) tamen non video quam actionem transferrant continuo in inferno habuerit. Verum id concedamus animæ Christi; de alijs vero substantijs spiritualibus quid dicemus? utrum operationem aliquam occultam virtute Dei ſibi exercere, an verè & propriè eas ibi non eſſe: at qui illud friuolum eſt: hoc autem abſurdum. Nam ſicut idem Caietan. 3. parte quæſt. illa 2. artic. 2. Contra Durandum probat, abſonum eſſe, negare animam Christi ſecundum ſubſtantiam in inferno fuiſſe (id quod cum Picus Miradulanus quondam Romæ dixiſſe videretur, & ea de cauſa peſſime audiret, ab hoc errore ſe diligenter purgavit) eadem nota dignum erit, affirmare, animas Patrum in ſinu Abrahæ ſecundum ſubſtantiam ſuam non fuiſſe: ad eas enim Chriſtus deſcendiſſe dicitur. Adde quoque ſcriptura eodè modo dicit, Angelos eſſe in cælo, quo dicit Eccleſia, Chriſtum ad inferos deſcendiſſe, ergo fateri debemus, eodem modo illos in cælo eſſe, ſicut anima Chriſti fuit in inferno.

Secundo.

Secundo falſo dicerentur Angeli omnes creati in cælo Empyreo, ſi per cælum Empyreum beatitudo intelligeretur; nam ab initio non fuerunt beati, nec omnes poſtea beatitudinem conſequuti.

Tertio.

Tertio Chriſtus incipit eſſe in Euchariftia verè, & ſecundum rem, & non per operationem aliquam, nec per paſſionem, ut conſtat; ergo Angelus etiam eſſe poteſt ſine actione, & paſſione. Si dicat ibi eſſe Chriſtum per mutationem panis in ipſum, hoc nihil iuvat, tum quia præterita mutatione panis in corpus Chriſti, ipſum corpus manet: tum quia ſine illa poſſet eſſe, ut ipſe Caietan. fateatur 3. parte quæſt. 75. artic. 2. Nam etiam ſi Deus ſubſtantiam panis reſtitueret, Chriſti corpus manere poſſet; imo, ut dicebamus diſput. 177. cap. 5. ipſa deſtitio panis connexionem non habet natura rei cum præſentia corporis Chriſti phyſicam, & ex natura rei, ſed ex ſola virtute verborum: liquet ergo, abſque actione aliqua tranſeunte poſſe eſſe aliquam ſubſtantiam ſpiritualem, vel habentem modum ſpiritualem, præſentem loco. In Nyſſeno autem ego nihil inueni, quod ſententiæ faueret aſſerentium, Angelos non eſſe in cælo ſecundum ſubſtantiam. Nazianz. vero plane docet, eos in loco eſſe, & loca peragitare, ut ſuperiori diſput. videbimus.

Occurritur
argumentis
oppoſita
ſententia.

Reliquum eſt, ut argumenta huius ſententiæ diluamus. Ad eſtimonium Damasceni reſpondeo, eum ſolum dixiſſe, Angelum eſſe, ubi operatur, quod nos libenter concedimus; quia eget propinquitate loci ad operandum; ſed non dixiſſe, ideo eſſe in loco, quia in eo operatur. Cum autem inquit; Atque ut ipſius natura conſentaneum eſt, operatur, illa coniunctio, atque, non coniungit particulam, quia, quæ præceſſit: ut ita reddat cauſam, quare ſit in loco: ſed tantum ſignificat Damasc. Angelum in loco eſſe intell. ſuali modo, hoc eſt, non ſecundum formam quantitatis; & eodem modo operari, hoc eſt non contactu ſecundum quan-

titatem, ſed ſecundum ſubſtantie præſentiam. Quinimo lib. 1. de fide cap. 17. plane facitur, ideo Angelos in loco operari, quia in loco ſunt. Nam Angelus (inquit) ob naturam perſonalem, & quæ præſente ac celeriter tranſit, in diuerſis locis operatur. Ad primam rationem fateor Angelum non eſſe in loco ſine contactu aliquo virtutis, non tamen per actionem tranſeuntem in locum, vel per paſſionem; ſed alio modo, ut cap. 7. explicabimus. Ad poſteriore rationem dico, Deum non eſſe in loco ratione operationis, aut ſaltem id nobis non conſtare, ut diſput. 28. probauimus. Quod ſi Deus eſſet in loco ratione operationis, non præſente concedendum eſt, eſſe etiam Angelum. Ex his ſequuntur abſurdum, quæ intulimus, ſi dicamus, Angelum eſſe per operationem; quæ non conſequuntur ex eo, quod aſſeramus, Deum eſſe, ut notaui in ea diſput. Adde, quod cum Deus non eget propinquitate loci ad operandum, ut aliquo præiudicio; Angelus autem indigeat; ſit, ut Deus prius natura poſſit operari in loco, quam in eo eſſe; & ita operationem habere pro fundamento, poſſet ut in loco eſſet: at Angelus prius in loco debeat eſſe, quam operari, & ita non poteſt ratione operationis in loco conſtitui.

CAPVT III.

Angelum eſſe in loco per aliquam miſar operationem

Tertia ſententia eſt aſſerentium, Angelum eſſe in loco aut per operationem tranſeuntem, aut paſſionem; aut denique per hoc, quod Angelus præſentat rebus, aut inſtar operantis generat. Ita docuit S. Thom. quodlibet 2. artic. 4. & poſtea Capreol. in 2. diſt. 2. q. 1. art. 1. concludit, ubi etiam reſpondit pro eadem ſententia S. Thom. in 1. diſtinct. 37. quæſt. 1. ibi tamen ſolum aſſerit rationem exiſtentis in loco, eſſe operationem tranſeuntem: de loco autem capite addit Capreolus hæc verba; Dicit autem operationem communiter, ſeuandam quod Angelus habet ad corpus contentum in loco per modum præſentis, aut inſiſtentiæ, aut aliquo modo agentis, aut patientis. Quæ ſanc deſumptæ ex illo quod libero, ubi eodem ſerè habentur. Eandem ſententiam amplexus videtur Picus Miradulanus in Apologia quæſt. 3. Non longe à principio, ubi affirmat, Angelum eſſe in loco per operationem, accepta operatione pro quacumque habitudine ad corpus, vel ad locum, habente ſe per modum operationis actiue, vel paſſiue. Addit præterea, hoc conuenire Angelis virtute propria; at virtute abſoluta Dei collocari poſſe in loco alio modo.

Hanc ſententiam putat Ferrar. loco allegato non eſſe iuxta mentem S. Tho. adhuc in eo quod libero: nam cum ibi ait, Angelum eſſe in loco per operationem, aut aliquo ex illis modis; intelligit (inquit Ferrar.) ſolam operationem tranſeuntem, quæ ſit aut motus localis, aut illuminatio, aut alia quæcumque, quam poteſt habere virtute Dei. Cæterum, quidquid ſit de mente Doctoris ſæculi, & eo loco, quæ difficilis eſt, ratione facile reſolvitur hæc ſententia Capreoli, & Miradulani, ſi dicant, aliquid aliud præter operationem tranſeuntem ſignificatum per modum actiue eſſe fundamentum exiſtentia in loco, quia veſt aliqualis operatio immanens voluntatis, aut intellectus (alterius namque facultatis eſſe nequit), & ita aut dicendum erit cum Caietano, per quendam peculiarem actum harum facultatum Angelum in loco conſtitui.